

Мовознавство

УДК 81'37=811.11

DOI: 10.31471/2304-7402-2019-3(55)-45-54

СКЛАДНІ ІМЕННИКИ-НОВОТВОРИ ТА СИНЕРГЕТИКА ЇХ СЕМАНТИЧНОГО ДЕКОДУВАННЯ У НІМЕЦЬКОМОВНІЙ ПРЕСІ

В. В. Дребет

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка;
46000, м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2
e-mail: vdrebet@ukr.net

Статтю присвячено вивченню трансформації складних іменникових новотворів, реалізованих у текстах німецькомовної преси, та їх семантичне декодування у ролі головних, похідних та моносемічних номінацій з позиції лінгвосинергетичної наукової парадигми. Методологічно важливим у дослідженні є положення про те, що рушійним фактором мовного розвитку виступає синергетичний закон докладання найменших зусиль і збереження мовної енергії. В синергетичному розумінні автор статті проводить паралелі між словником як представником мовного узагальнення про структуровану суму знань засвоєної позамовної дійсності та ментальним лексиконом, який не є довільним накопиченням унесень, а становить структуровану ієрархічну систему таких унесень. Якщо в синергетичному розумінні лексичні одиниці та їх значення на мовному рівні містять закодовану структуровану інформацію, то в цьому ж руслі у роботі розглянуто реалізацію слова в одному зі своїх значень на мовленнєвому рівні як декодування інформації.

Відносно іменника синергетичний механізм мінімізації зусиль у процесі генерування іменниково-інформаційного мовленнєвого змісту передбачає, що ментальний лексикон людини скеровано на декодування оптимального обсягу реалізованого семантичного потенціалу слова-новотвору. Декодування семантики іменників на підставі синергетично-квантитативного підходу дослідження витлумачено як процедуру встановлення семантичних ознак реалізованих іменникових номінацій. Лінгвосинергетичний підхід дає змогу проаналізувати на синхронічному зрізі результати саморегуляції й становлення складних іменників-новотворів з огляду на пройдений ними синергетичний цикл порядок – хаос – порядок і в такий спосіб поповнити германське мовознавство

новими знаннями про німецькомовну іменникову лексику. Результати дослідження прислужаться їй у лексикографічній практиці, оскільки запропонована методика семантичного декодування словникової інформації у мовленнєвому контексті повинна мінімізувати можливий суб'єктивізм у процесі розмежування значень слова, показати зміни та поповнення словникового складу, що сприятиме оптимізації укладання як тлумачних, так і перекладних словників сучасної німецької мови.

Ключові слова: складний іменник-новотвір, трансформація новоствору, декодування семантичного обсягу іменника, головна/ похідна/моно-семічна номінація, ментальний лексикон людини, принцип мінімізації зусиль, самоорганізація, саморегуляція, синергетичний цикл порядок – хаос – порядок.

Постановка проблеми. Іменник можна розглядати як головне, називне або предметне слово, але недостатньо досліджувати частину мови як словникову даність. Слово з його семантичними характеристиками стає нормою для вживання у мовленнєвих актах певної мовної спільноти, а тому не можна залишати поза увагою складні іменники, які належать до слів одного моменту і відсутні у словнику. Сучасна лінгвосинергетична теорія розглядає значення слова з позиції відкритої нестійкої структури знань та досвіду (І. А. Герман), передбачуваності і співвідносності з іншими структурами знань (А. В. Колмогорова). Очевидно, що прийшов час вивчати складні іменники-новотвори з позицій лінгвосинергетики.

Актуальність дослідження. Лексикологія та лексикографія постійно потребують отримання актуальних даних про синтагматичні характеристики іменника у новій мовленнєвій ситуації з новим предметно-логічним змістом, а тому зрозумілим є інтерес до вивчення семантичної природи іменника з найрізноманітніших позицій та у найрізноманітніших аспектах (див. [1; 4; 7; 8]). Але ще й досі поза увагою залишаються питання щодо синергетики генерування іменникового змісту шляхом складних новотворів у німецькомовних текстах преси за принципом мінімізації зусиль і збереження мовної енергії. Лінгвосинергетичний підхід дозволяє об'єктивно проаналізувати на синхронічному зрізі результати саморегуляції і становлення іменників з погляду пройденого ними синергетичного циклу „порядок – хаос – порядок“ і у такий спосіб поповнити германське мовознавство новими знаннями про німецькомовну іменникову лексику.

Об'єктом дослідження стали складні іменники-новотвори, реалізовані у німецькомовних текстах публіцистичного стилю. **Предмет дослідження** – декодування семантики складних іменникових новотворів за синергетичним принципом докладання найменших зусиль у процесі вибудовування іменникового змісту у співвіднесенні з трансформованими номінаціями іменника.

Мета роботи полягає у вивченні дії синергетичного закону докладання найменших зусиль, направлених на декодування складних іменників-новотворів у співвіднесенні з трансформованими номінаціями у сучасному німецькомовному середовищі для текстів преси.

Матеріалом дослідження слугують тексти з інтернет-видань сучасної німецької, австрійської та швейцарської преси. Для отримання даних про семантичні характеристики іменникової лексики у співвіднесенні з трансформованими номінаціями залучено тлумачні словники „Digitales Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache“ [15], „Duden. Deutsches Universalwörterbuch“ [16], „Wahrig. Deutsches Wörterbuch“ [18]. За кінцеві дані приймалися дефініції, які збігалися хоча б у двох із трьох аналізованих словників.

Методи дослідження. Для відбору й інтерпретації фактичного матеріалу використано описовий метод; метод сегментації передбачає розкладання складних слів-новоутворень, незафіксованих у словниках відповідними дефініціями, на окремі слова в описовому порядку. Для встановлення типу реалізованих номінацій трансформованого слова-новотвору на основі аналізу словникових визначень були використані методи компонентного і контекстуального аналізу.

1. Синергетичний принцип докладання найменших зусиль і збереження енергії у мові. Синергетика як міждисциплінарна галузь дослідження вивчає і описує комплексну систему дії суспільних і соціальних процесів. Одним з основних понять тут є поняття самоорганізації. Г. Хакен бачить завдання синергетики у тому, щоб знайти універсальні закономірності поведінки та загальні закони самоорганізації складних динамічних систем [5, с. 361]. Американський лінгвіст Дж. Ціпф, у свою чергу, екстраполював універсальний принцип найменшого докладання зусиль у поведінці та діях людини на мову [12, с. 255]. Відповідно, під збереженням мовної енергії та мінімізацією зусиль ми розуміємо синергетичний принцип саморегуляції іменникових номінацій, семантичне декодування яких є найзручнішим і найоптимальнішим для ментального лексикону людини.

2. Декодування складних іменників-новотворів у німецькій мові в аспекті синергетичного принципу докладання найменших зусиль. Лексикографи при укладанні словника подають перше або головне значення слова як таке, що найперше з'являється у свідомості мовців. Людина звертається до слів та їх значень для потреб комунікації, внаслідок чого активуються знання, акумульовані пам'яттю. Пам'ять виступає у ролі ментального лексикону людини. З позицій когнітивізму ментальний лексикон не є довільним накопиченням внесеної інформації, він представляє собою структуровану систему, в якій кожне внесення визначається своїм рангом, тобто своїм відношенням до інших внесень у лексикон, тому лексичні одиниці зберігаються у вигляді організованих взаємозв'язків [10, с. 126]. Подібним чином і в синергетичній

теорії розглядають значення слова як відкриту структуру знань і досвіду, співвідносну з іншими структурами знань [3, с. 61]. У такому трактуванні значення співвідноситься із знаннями, внесеними у ментальний лексикон людини. Отже, в синергетичному розумінні доцільно проводити паралелі між словником як представником мовного узагальнення про структуровану суму знань засвоєної позамовної дійсності та ментальним лексиконом, який не є довільним накопиченням унесень, а становить структуровану ієрархічну систему таких унесень. Якщо в синергетичному розумінні лексичні одиниці та їх значення на мовному рівні містять закодовану структуровану інформацію, то в цьому ж руслі потрібно розглядати реалізацію слова в одному зі своїх значень на мовленнєвому рівні як декодування інформації.

У цьому контексті повинна йти мова і про реалізацію складних слів-новоутворень, які відсутні у словнику. Німецький дослідник П. Поленц називає їх складними утвореннями для одного моменту (*Augenblicks-Zusammensetzung*), оскільки вони є «складними словами, які виникли у словотворі автора тексту під час формулювання думки» [9, с. 41]. У свою чергу, Е. Майнеке називає новоутворення складних слів для одного моменту „принагідними утвореннями“, або „словами-одноден-ками“ [8, с. 312]. Очевидно, такий вид складання декількох слів в одне слово-блок є проявом мовної економії, коли скорочення довжини речень може здійснюватися шляхом вилучення коротких слів-артиклів.

Факт складних словотворень для одного контексту показує невичерпність роботи над удосконаленням методів укладання словників. Коли певне складне утворення відсутнє у словнику, очевидно є необхідність вдаватися до його описового перефразування. Саме через це Е. Майнеке звертає увагу на те, що головне слово повинно служити вихідним пунктом при перефразуванні значення [8, с. 290]. Пояснюючи різні фактори, які впливають на виникнення складних слів, він пише про необхідність існування морфологічної та лексичної змістовності їх компонентів: „Неможливим є утворення складного слова як у морфологічному, так і у лексичному відношенні, якщо носій мови сприймає поняття як беззмістовне. У морфологічному відношенні утворення *Küchenziegel* є не менш «коректним», ніж *Dachziegel*. Але у мовному відношенні існування першого складного слова є неможливим через відсутність речі. Для детермінованих складних слів це означає, що, очевидно, у мовному відношенні, атрибутивні слова перебувають у такому відношенні з головним словом, що може утворюватися змістовна детермінація. ... Складні слова служать для того, щоб у формі понять описувати наявний зміст думок“ [8, с. 292, с. 307]. Специфіка складного словотвору передбачає при цьому, що значення атрибутивної і головної частини синтезуються в єдиний зміст, тобто семантичний обсяг складного слова демонструє об'єднання декількох змістів в один складний змістовий опис. Тому дослідники відмічають, що 1) „складні слова мають вищий ступінь

зливання, семантичної компресії“ [11, с. 293] та 2) „більшу схильність до консолідації понять“ [6, с. 321]. Відповідно, згадані нами вище складні слова, які не входять до словника, проявляють семантичну компресію або консолідацію понять для одного контексту. Якщо практикована семантична компресія досягне такої міри відомості, що стане нормою у певному мовному суспільстві, то з часом частина з цих слів стає словниковим надбанням, а тому це передбачає необхідність дослідження можливої лексикалізації складних слів. Е. Майнеке пише про непередбачуваність шляху лексикалізації: „Але куди веде лексикалізація, коли вона має відбутись, передбачити неможливо, оскільки вона пов’язана зі складними змінами у відношеннях між словами та речами“ [8, с. 312]. Іншими словами, лексичні одиниці у синергетичному розумінні проходять етапи спіралеподібного розвитку *порядок – хаос – порядок*, що може приводити до змін семантичного обсягу слова, якщо відхилення мають достатню силу і нововведення приживаються у мові.

2.1. Реалізація складних іменників-новотворів у німецькій мові та інтерпретація трансформованих іменникових номінацій

Контекстуальні дослідження потрібно виконувати із врахуванням мовного статусу значення слова або, іншими словами, із врахуванням парадигматичних характеристик того значення, яке реалізується на синтагматичному рівні у процесі відбору. Оскільки ми стоїмо на позиціях ієрархічних відношень у структурі полісемічного слова, то ми разом з тим приймаємо за факт й існування головних та похідних значень у структурі багатозначного іменника. У нашому випадку доцільним буде увести поняття головних та похідних номінацій. Головні номінації означатимуть трансформацію складного новотвору, у структурі якого основний компонент тлумачиться головним значенням, а похідні – одним з похідних значень полісемічного слова. Окрім цього, на рівні мовлення також відбуватиметься реалізація складних іменників-новотворів, у структурі якого основний компонент тлумачиться моносемічним іменниковим потенціалом. Таку трансформацію інтерпретуватимемо як реалізацію моносемічних номінацій.

Виходячи з положення стосовно мінімізації необхідних затрат на продукування та сприйняття пам’яттю, у такий спосіб можна перевірити дію синергетичного принципу економії зусиль під час декодування складних іменників-новотворів у співвіднесенні з трансформованими номінаціями у німецькомовних текстах публіцистичного стилю.

2.1. Складні іменники-новотвори у німецькій пресі та їх інтерпретація у ролі головних номінацій. Наведемо приклад трансформації складного новотвору, інтерпретованого у ролі головної номінації:

Aber manchmal braucht es so verrückte Diskussionen, um das Roma-Thema ins Rampenlicht zu rücken [13].

Підкреслений у наведеному реченні іменник *Roma-Thema* у такому словоскладенні не трапляється у словниках. Сконденсований зміст

цього складного утворення ми можемо трансформувати в ширший описовий контекст, наприклад, *Thema, bei welchem über Probleme der Roma und mit ihnen verbundene Politik diskutiert wird*. Іменник *Roma* виступає атрибутивним компонентом з такими словниковими дефініціями: **der Rom** – *Angehöriger einer überwiegend in den Ländern Ost- u. Südeuropas, seit dem 19. Jh. aber auch im westlichen Europa lebenden Gruppe eines ursprünglich aus Indien stammenden Volkes* (Duden); **der Rom** – *Angehöriger einer bes. in Südosteuropa beheimateten Gruppe eines aus Indien stammenden Volkes* (Wahrig). Таке тлумачення атрибутивної частини змістовно співвідноситься у цьому складному слові з тлумаченнями іменника *Thema* у головному значенні: **das Thema** – **1.** *Gegenstand einer wissenschaftlichen Untersuchung, künstlerischen Darstellung, eines Gesprächs o.Ä.* (Duden); **das Thema** – **1.** *behandelter od. zu behandelnder Gegenstand, Stoff, bes. einer wissenschaftl. Arbeit, eines Vortrags usw.* (Wahrig). Оскільки іменник *Thema* як основна частина складного слова (*das Grundwort*) виступає вихідним пунктом або домінантою для тлумачення всього складного слова, то з урахуванням атрибутивного компонента, яким є слово *Roma*, складний іменник *Roma-Thema* демонструє декодування у ролі головної номінації.

З позиції лінгвосинергетики складання двох слів в одне складне трактуємо у нашому випадку як механізм мовної економії і мінімізації зусиль з домінантою декодування семантичного обсягу головної номінації.

2.2. Складні іменники-новотвори у німецькій пресі та їх інтерпретація у ролі похідних номінацій. Наведемо приклад трансформації складного новотвору, інтерпретованого у ролі похідної номінації:

Die offizielle Linie des britischen

Verteidigungsministeriums ist unmissverständlich:

Britische Soldaten sollen in Mali keine Rolle in einem

Bodeneinsatz gegen Islamisten spielen [17].

Реалізований у наведеному вище реченні іменник *Bodeneinsatz* належить до складних слів для одного контексту, оскільки він не зустрічається у жодному з трьох словників. У словниках наведені дефініції окремо для іменника *Boden* і окремо для іменника *Einsatz*. Перша частина, якою є іменник *Boden*, з огляду на контекстуальний зміст речення про наземну участь у військових операціях, розглядається як тлумачення похідного значення слова: **der Boden** – **2.** *Grundfläche im Freien od. in einem Innenraum* (Duden); **der Boden** – **2.** *Grundfläche, auf der man steht und geht* (DWDS). Другий і головний компонент, яким є слово *Einsatz*, у змістовому зіставленні з семантикою першого компонента, яким є слово *Boden*, також тлумачиться у своєму похідному значенні на парадигматичній осі: **der Einsatz** – **4.** (Milit.) *das Eingesetztwerden an der Front* (Duden); **der Einsatz** – **5.c)** (Militär) *Gefecht* (DWDS); **der Einsatz** – **6.** *Kampf an der Front* (Wahrig). Оскільки іменник *Einsatz* як основна частина складного слова (*das Grundwort*) є домінантою для тлумачення всього

складного слова, то з урахуванням атрибутивного компонента, яким є слово *Boden*, складний іменник *Bodeneinsatz* демонструє розвиток іменникового найменування змісту речення у ролі похідної номінації. У нашій роботі подібні складні утворення для кращого унаочнення і розуміння будуть сегментуватись в описові контексти. У цьому випадку складне утворення *Bodeneinsatz* можна трансформувати в описовий контекст *Einsatz am Boden*.

З погляду лінгвосинергетики складання двох слів в одне складне трактуємо у нашому випадку як механізм мовної економії і мінімізації зусиль з домінантою декодування семантичного обсягу похідної номінації.

2.3. Складні іменники-новотвори у німецькій пресі та їх інтерпретація у ролі моносемічних номінацій. Наведемо приклад трансформації складного новотвору, інтерпретованого у ролі моносемічної номінації:

Die Orientalistik und die naturwissenschaftlichen Fächer erwarben sich bald einen Ruf über die Grenzen des Habsburgerreichs hinaus [14].

Підкреслений у наведеному реченні іменник *Habsburgerreich* не зустрічається у словниках і тому належить до складних слів для одного моменту або контексту. Цей іменник складається з двох слів *Habsburger* і *Reich*, які можна буде трансформувати в описовий вираз *Reich der Habsburger*. Мова йде про Габсбурзьку імперію під владою австрійського відгалуження династії Габсбургів. Лише іменник *Reich* зафіксований у словнику. Можливо, це пов'язано з тим, що назви територій імперії були неофіційними. Тому нам доводиться лише констатувати моносемічне тлумачення цього іменника у словниках, яке зіставляють не лише з назвою Габсбурзької імперії, але й з Римської імперією (*das Römische Reich*), з Німецьким Рейхом (*das Deutsche Reich*) і т.д.: ***das Reich*** – *sich meist über das Territorium mehrerer Stämme od. Völker erstreckender Herrschaftsbereich eines Kaisers, Königs o.Ä.* (Duden); ***das Reich*** – *Herrschaftsgebiet eines Kaisers, Königs, Staat, in dem Länder, Provinzen, Stammesterritorien unter zentraler Regierung zusammengefasst sind, einem gemeinsamen Oberhaupt unterstehen* (DWDS). Виходячи з того, що ключове слово *Reich* демонструє моносемічні словникові дефініції, то і складне утворення *Habsburgerreich* відповідним чином демонструє у наведеному реченні реалізацію моносемічного іменникового потенціалу.

З лінгвосинергетичних позицій складання двох слів в одне складне трактуємо у нашому випадку як механізм мовної економії і мінімізації зусиль з домінантою декодування семантичного обсягу моносемічної номінації.

Висновки.

У парадигмі лінгвосинергетичних досліджень можна говорити про те, що складні іменники-новотвори конденсують і стискають зміс-

тові компоненти синтаксичних конструкцій німецькомовної преси, завуальовують їх експліцитність сконденсованістю семантичного обсягу складених компонентів.

Передбачення лексикалізації з позицій лінгвосинергетики можна розглядати як передбачення стійкості або нестійкості флуктуацій новоутвореного слова. Врахування ієрархічної структури семантичних множиників головного й атрибутивного компонентів складних слів, утворених для одного контексту, може стати передумовою для лексикографічної фіксації слів з тими семантичними компонентами, які були встановлені з певним типом номінацій під час реалізації на синтагматичній осі або у контексті. Основна або друга частина складного слова виступатиме домінантою для визначення типу реалізації усього утворення. Складний морфологічний фактор слів-новотворів, щоб „не читати зміст під лупою між рядками“, доцільно буде, таким чином, трансформувати на головні, похідні та моносемічні номінації, які співвідносяться з ієрархічно структурованою сумою знань у ментальному лексиконі людини. Це відповідатиме синергетичного принципу мінімізації зусиль і збереження мовної енергії.

Перспектива подальших досліджень. Ми свідомі необхідності для перевірки істинності та теоретичної значущості отриманих результатів та уникнення філософських спекуляцій у подальшому залучати квантитативні методи дослідження мови. На підставі синергетично-квантитативного підходу це дозволить екстраполювати отримані результати на синергетичні моделі декодування семантики складних іменників-новотворів у німецькій мові та прогнозування їх лексикалізації.

Література

1. Генералова Л.К. К вопросу о структуре значений имен существительных. Сборник научных трудов Московского педагогического института. 1973. №71. С. 43–50.
2. Герман И.А. Лингвосинергетика. Барнаул: Издательство Алтайской академии экономики и права, 2000.
3. Колмогорова А.В. Языковое значение как синергетическая система. Научное мнение. 2012. №9. С. 61–67.
4. Ольшанский И.Г., Скиба В.П. Лексическая полисемия в системе языка и тексте. Кишинев: Штиинца, 1987.
5. Хакен Г. Синергетика: Иерархия неустойчивости в самоорганизующихся системах и устройствах. Москва: Мир, 1985.
6. Fleischer W. Kommunikativ-pragmatische Aspekte der Wortbildung. Sprache und Pragmatik: Lunder germanistische Forschungen. 1979. №48. S. 317–329.
7. Laddissow A. Konnotation in der nominalen Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. Entwicklungen der Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. Reihe A (105). 1983. S. 21–48.

8. Maincke E. Das Substantiv in der deutschen Gegenwartssprache. Heidelberg: Universitätsverlag WINTER, 1996.
9. Polenz P. Deutsche Satzsemantik. Berlin–New York: Walter de Gruyter, 2012.
10. Schwarz M. Einführung in die Kognitive Linguistik. Tübingen und Basel: Francke Verlag, 1996.
11. Serebrennikow B.A. Allgemeine Sprachwissenschaft: Die innere Struktur der Sprache: in drei Bänden. Bd. II. München–Salzburg, 1975.
12. Zipf G.K. Human behavior and the principle of least effort. Cambridge: Addison–Wesley, 1949.

Список джерел ілюстративного матеріалу

13. Die einzige bekennende Romni im EU–Parlament. URL: <http://www.stern.de/politik/ausland/stern-gespraech-mit-livia-jaroka-die-einzige-bekennende-romni-im-eu-parlament-2103578.html>.
14. Die NS–Geschichte der Akademie der Wissenschaften. URL: <http://www.profil.at/articles/1306/560/352237/die-ns-geschichte-akademie-wissenschaften>.
15. Digitales Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache. URL: <http://www.dwds.de/>.
16. Duden. Deutsches Universalwörterbuch. On CD. Mannheim: Dudenverlag, 2003. 1 електрон. опт. диск (CD–ROM): кольор.; 12 см. Систем. вимоги: Pentium; 128 Mb RAM; Windows 2000, XP; MS Word 2000. Назва з титул. екрану.
17. Kampf gegen Islamisten: Britische Armee in Alarmbereitschaft für Mali–Einsatz. URL: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/britische-soldaten-stehen-fuer-mali-einsatz-bereit-a-878912.html>.
18. Wahrig Digital. Deutsches Wörterbuch [Електронний ресурс]. On CD. Gütersloh: Wissen Media Verlag, 2007. 1 електрон. опт. диск (CD–ROM): кольор.; 12 см. Систем. вимоги: Pentium; 256 Mb RAM; Windows 2000, XP, Vista; MS Word 2003. Назва з титул. екрану.

Стаття надійшла до редакційної колегії 14.03.2019 р.

*Рекомендовано до друку д.ф.н., професором **Межовим Н. М.***

**THE COMPOUND NOUN-NEOLOGISMS AND
THE SYNERGETICS OF THEIR SEMANTIC DECODING
IN THE GERMAN-LANGUAGE PRESS**

V. V. Drebet

*Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University;
e-mail: vdrebet@ukr.net*

The article focuses on the interaction of syntagmatic, semantic and paradigmatic factors in the generation of noun content with the compound

noun-neologisms, realized in the German-language press-texts, and their transformed semantic decoding as the main, derived and monosemic nomination according to the linguosynergetic scientific approach. This approach treats the language as a complex and dynamic system capable of self-organizing and self-regulating by selecting the most optimal and most comfortable elements of speech tools to the language treasury. Methodologically important in the article is the position that the synergetic law of the least effort is the driving factor in language development. In synergetic terms the author of this article draw parallels between the vocabulary as a representative of the linguistic generalization of the structured amount of knowledge of the learned extra-linguistic reality and mental lexicon, which is not an arbitrary accumulation of inputs, but forms a structured hierarchical system of such inputs. If, in synergetic terms, lexical units and their meanings at the language level contain encoded structured information, then in the same way in the thesis the implementation of the word in one of its meanings at the speech level is considered as information decoding.

In relation to the noun, the synergetic mechanism of least effort in the process of generating noun-information speech content implies that the human mental lexicon is directed at decoding the optimal volume of the realized semantic potential of the compound noun-neologisms. Decoding of the noun semantics on the basis of the synergetic-quantitative approach of the research is interpreted as the process for establishing semantic features of the implemented noun nominations. The study gives the possibility to analyze of the synchronic level the results of the self-regulating and formation of the compound noun-neologisms in the synergetic cycle order-chaos-order thus enriching the German linguistics with the topical knowledge about the paradigmatic-syntagmatic models of the German language noun vocabulary. The proposed methodology of the research will serve as a useful aid in the lexicographic practice as well, since the proposed method of the semantic decoding of vocabulary information in the speech context should minimize possible subjectivity in the process of delimiting word meanings, show changes and replenishment of the word-stock, which will help to optimize the compiling of both explanatory and translation dictionaries of the German language.

Key words: *compound noun-neologism, transformation of the neologism, decoding of the semantic volume of a noun, main/derived/monosemic nomination, human mental lexicon, principle of least effort, self-organizing, self-regulating, synergetic circle order – chaos – order.*